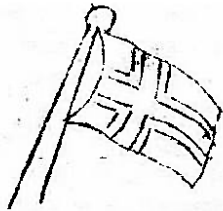

F R I T T L A N D

Nr. 31 - 2. årg.

Lørdag, 8. januar 1945.

ENGBLISK UTEHRILKSPOLITIKK

Etterhvert som krigen nærmer seg sin endelige slutt, trer fredstidens problemer mer og mer i forgrunnen. I den forbindelse tillater vi oss å gjengi et utdrag av en artikkel i det kjente engelske tidsskrift "Economist", som her behandler "Statskontroll i overgangstiden".-

Regjeringens politikk i overgangstiden er fullstendig klar. Den skal gjøre overgangen smidig og jevn og konsentrere produksjonen på de mest presserende behovene. Slogordet er: Det første må komme først! Etter at Tyskland er slått, vil krigen mot Japan få forrett i alle ting. Men etterspørsmålet etter våpen vil da ikke bli så stor som nå, og derfor kan en forsiktig begynne overgangen til fredsproduksjonen. Først og fremst må en gå i gang med husbygg, dernest øvhjelpe mangel på sivile varer, så fornye maskinparken i de sivile industrier, og starte eksporthandelen igjen. Om alt dette skal foregå i god orden, må den sentraliserte kontrollen vedbli fremover. Etter forrige krig presset folkemeningen på og rev det veldige kontrollsystemet overende. Dette var et feiltgrep, men vi må ikke i vår ivær for å gjøre dette godt igjen gå til den annen ytterlighet og klynge oss til statskontroll der den ikke passer. Kontrollen er et middel og ikke et mål. En må være oppmerksom på at folket ikke er begejstret for kontrollen. De finner seg i den så lenge krigen varer, men det kan komme en plutselig og ferdig reaksjon. Den beste måten å kunne beholde den absolutt nødvendige statskontrollen på, er å gi etter på de områder der den er mindre viktig.

Etter sitt vesen er kontrollen et instrument som skal brukes i knappe tilfeller til å fordele ressursene og la dem bli brukt der de er mest nødvendige. Ressursene kan bestå i arbeidskraft, råstoffer eller i industriell kapasitet. I overgangstiden vil knappheten fortsette, ikke bare absolutt, men også i forhold til behovene. Først når knappheten blir mindre, og de viktigste behovene er imøtekommet, vil det bli mulig å fere på kontrollen.

Den krigskontroll som virker sterkst, er den som angår de sivile forbruksvarerne. Et snart markedsforfall får rimelige tilførsler av sivile konsumvarer, vil med et trykk på prisene og forrådene bli tatt. Men det er sannsynlig at rasjoneringen må fortsette en stund. Rasjoneringen blir i alminnelighet reknet ikke bare som uunnødvendig, men som rettferdig, og i sin nåværende form er den heldigvis et smidig instrument. Den gir godt høve til å slippe kontrollen gradvis.

En rasjonering kan ikke sees som et isolert fenomen. Den henger sammen med hele importsproblemet. Når en ser bort fra melk og poteter, må vi innføre en stor del av all den mat vi bruker i dette land. Så snart kornet opphører, vil importen stige automatisk, men likevel vil vi ha få skiep, og vi må bruke dem på fornuftig vis. Vi kan for eksempel måtte velge mellom å innføre tømmer og lær. Uten hensyn til hva folk ønsker, er det meget mulig at vi må foretrekke tømmer.

Det er viktig å ha kontroll med råmateriale i overgangstiden. Råstoffet vil finnes i rikelig mengde næsten like etter våpensstilstanden. Likevel er det ikke bare forrådet som teller. Stålførrådet vil antrent dekke behovet, men en skarp kontroll av produksjonen vil være et viktig våpen for kontroll over næringslivet i det hele tatt. Kontroll med råmateriale vil altså bli et av de viktigste instrumentene til den offentlige politikk i overgangstiden. Og siden kontroll betyr kontrollinstans, må vi i tillegg reise spørsmålet om betjeningen. Fra første stund har en protestert mot at kontrollørene blir valgt fra de handelsgrupper som skal kontrolleres. Dette system har sine ulemper. De vil bli større etter krigen. Derfor bør kontrollen absolutt ikke være kommersiell i den industri som våker over.

Det mest tornefulle problem møter vi når det gjelder kontrollen over arbeidsstyrken, over menneskematerialet. Regjeringen har lagt en ganske fornuftig plan for omgrupperingen av arbeidsstyrkene. Men den gjør den feil at den tillter seg makt over en del av befolkningen, nemlig mennene mellom 18 og 27, som kan innkalles til militært eneste, og minearbeidere og visse andre, - uten at den har kontroll over hele massen av arbeidende. Fagforeningene har godtatt det prinsipp at industrikontrollen medfører en viss kontroll over arbeidene, og de er tilsynelatende gått med på regjeringens forslag. Men deres stilling er noe uklær, og det hviler et stort ansvar på dem. De må forklare for sine medlemmer at fortsatt kontroll er nødvendig.

Alle må også vise fornuft i lønnsproblemet. Under krigen har ikke fagforeningene øvet noe ubetenkt trykk. Lønnspolitikken bestemmer prinsippolitikken og er i sin tur bestemt av den. En av hovedgrunnene til moderate lønnskrev er den politikk regjeringen har fulgt i stabilisering av leveomkostningene. Den har ytet statsbidrag for å holde dem nede. Dermed er det blitt etablert en viss likevekt. Når krigen er over, vil overtidslønner forsvinne, og arbeiderne må presse opp lønne for å kunne holde oppe sin levestandard. Regjeringen kan ikke fortsette å øse ut penger for å holde prisene stabile. Her er vi ved det svakest ledd i hele kontrollkjeden. Det eneste vi kan gjøre er å råde til forsiktighet. Prisene kan bli holdt nede ved offentlig støtte og ved bare å framstille nyttevarer i klar, møbler o. l. Men om det blir satt fram krav på store økninger i reallønnen, vil den omhyggelig oppbygde likevekten rulle over ende.

Hovedprinsipp: Behold den kontroll som virker best og vekker minst irritasjon. I framtiden vil all kontroll bli nøyere og mer forbitret gransket enn den blir nå.

HITLERS DOBBELTE SPIONNETT.

Tyskerne elsker forkortninger og taler om SA, SS og Gestapo. Den sistnevnte, Geheime Staatspolitzei, er kjent og fryktet langt utenfor Tysklands grenser. Men ved siden av Gestapo finnes en annen, ennå ukjent og ennå mer effektiv organisasjon av samme art. Den er mindre kjent både i Tyskland og utenfor, men en støter på den iblandt. Det er SD, Sicherheitsdienst.

Gestapo ble organisert straks etter Hitler kom til makten i 1933 og ble fortrinnsvis rekruttert av de nazistiske politikorps. Den ble komplett med sikre og hensynsløse medlemmer av nazistpartiet, og fikk til sitt arbeid disponert SS-tropper og det beryktede Politzeikommando Wecker, men den siste ble etterhvert innlemmet i krigsmakten som Regiment Göring. Så lenge det gjaldt å slå ned den første motstanden mot skrekkelige voldet innen landet klarte Gestapo dette med hjelp av SS-troppene, og likeledes når det gjaldt å organisere det tyske undermineringsarbeid i utlandet. Da krigen brøt ut ble det stillet større krav til Gestapo, og det viste seg at det ikke var nok med bare grusomhet og "lange ører".

Da var det SD ble bygget opp. Det ble rekruttert av intellektuelt høytstående innen partiet, vitenskapsmenn, kunstnere og initiativrike forretningsmenn som så igjen søkte medlemmer, som ikke nødvendigvis behøvde være partimedlemmer. De søkte også medarbeidere i andre kretser hvis der ikke var tvil om deres aktivistiske innstilling. Så vokste det fram en organisasjon som kunne konkurrere med Gestapo i brutalitet, men som i effektivitet var dette overlegen.

Den nye organisasjon overtok de funksjoner som tidligere tilhørte Gestapo, men ellers er det intet samarbeide mellom begge. Det er nemlig Himmler som er overste sjef for begge organisasjoner og har alle tråder i sin hånd.

SS' s oppgaver er mangeartede, men den ikke minst viktige er å presse på de ledende personer innen nazipartiet, i staten og blant militære. Engang i 1942 fikk SS en ny oppgave. Hittil har den militære spionasje ligget under "Abwehr" i Oberkommando der Wehrmacht, og ledet av admiral Canaris. Nå ble de ledende personer i "Abwehr" som holdt mål kaldt til Berchtesgaden hvor Himmler meddelte dem at de for fremtiden skulle arbeide under SS' ledelse. Deretter fulgte en opprydning av mindre pålitelige organisasjoner. Sjefen Canaris, som er av gresk opprinnelse men tysk borger, ble fjernet.

Til å begynne med opptrådte ikke SS offisielt, og dens eksistens ble først kjent etter okkupasjonen av Paris. I den nærmeste tiden etter fikk tyskerne kjennskap til den, og det ble avsløret en del pikante saker som viste hvorledes organisasjonen var bygget opp og hvor vidt forgrenet dens virksomhet var. Blant annet viste det seg at et stort hamburgerfirma som vesentlig drev handel på fremmede land var en sentral for SS, og det gir en liten antydning om at firmaets filialer i Syd-Amerika kanskje ikke utelukkende arbeidet med forretningsaker.

Det er ikke tiden å behandle SS' s virksomhet i andre land nå. Av og til får en fylling av dens virksomhet, og at den har stor effektivitet forstår en når det fortelles at det var SS som kidnappet Mussolini.

NYTTÅRSHILSEN FRA HJEMMEFRONTENS LEDELSE.

I det år som er gått, har den norske hjemmefront tatt på seg større oppgaver og vunnet større seire enn noen gang tidligere, både i den sivile og den militære kamp. Dette har bare vært mulig fordi det er blitt vist et samhold, en disiplin og en oppvilje som aldri før under krigen. Hjemmefronten og folk er ett.

Hjemmefrontens Ledelse retter en varm takk til alle kadre for denne innsats. Den har kostet mange ofre. Med smerte men også i stolthet og i dyp takk-nemlighet minnes vi dem som har gitt sitt liv i kampen. Vi sender samtidig vår hilsen og takk til dem som har ofret frihet og helse i kampen for den felles sak. Deres eksempel skal mene oss til å føre kampen videre i den samme ukuelige og tillitsfulle ånd. Hver mann skal vite at hans sidemann i rekken er uten svikt.

Ute som hjemme har 1944 brakt avgjørende seire. 1945 vil bringe avgjørelse og seiren. Men det nye år vil også stille større krav til oss. Vi må slutte våre rekker. Hver kvinne og hver mann, våpenløs eller væpnet, må gjøre sin plikt fullt ut. Vi er ferdigvisst om at det norske folk i enighet også vil bestå denne prøve, og at det vil bevare den samme demokratiske disiplin som har vært vår styrke i kampen, når vi legger våpnene ned og tar fatt på gjenreisningen av et herjet og utarmet, men fritt og folkestyrt land.

DEN FØRSTE FRIENORSKE AVIS.

I Kirkenes fortsetter den tidligere "illegale" avis "Folkets Frihet" å komme ut under redaksjon av sin tidligere redaktør Ivar Viken. Den har fortløpig samme utstyr og størrelse som da den kom ut "illegalt", og består av et stensilert ark med tekst på begge sider. Forskjellen er i grunnen bare at nå står redaktørens navn under titlen. Men den forskjellen betyr nok så meget.

FOLKEFRONTEN OG KRYPSKYTTERE.

7. amerikanske arme meddeler offisielt: "Etter hva tyske offiserer har meddelt under forhør, er den tyske oberkommando ikke særskilt interessert i folkostormen, men har i flere måneder vært beskjefte med å utdanne en annen partisantype - nemlig tusenvis av krypskyttere, som skal bli tilbake når de øvrige tropper må trekke seg tilbake, med oppgave å tilføye de allierte styrker så store tap som mulig. Tyske militæreksperter venter seg meget av disse krypskyttere, som er reallære medlemmer av de væpnede styrker.

Vestfronten. På nordfløyen av Ardennenframspringet har britiske og amerikanske styrker under Montgomery presset seg fremover i angrep ved Lièrçh og Grandmaint. Allierte tropper har i frønstet SØ for Stavlelet gått over elen Ambleve. 1. amerikanske arme har avskåret veien mellom La Roche og St. Vith, tyskernes hovedforsyningslinje fra Ø til V. Fra midnatt freda til midnatt søndag har de allierte tatt nesten 800 fanger til. I spisse av framspringet har tyskerne drevet de allierte ut av byen Buso. På vest-siden av Bastogne har de allierte gått over elva Sur og drevet floden ut av to landsbyer. I nordre Alsace har de allierte rykket fram i km. mellom Saargemünd og Bitsch har de allierte hatt framgang og alle tyskere som torsdag gikk over Rhinen er drevet tilbake med unntagelse av en enkelt a deling. - Montgomerys utnevning til sjef for framspringet vil si at han får kommandoen over 1. og 9. amerikanske arme, 2. britiske og 1. kanadisk Bradley får kommandoen over armene S for framspringet. Disse nye utnevnelser berører ikke Eisenhowers stilling som overste allierte sjef i vest. Tlaes understreker utnevnelser militære karakter. - Churchill kom fredag tilbake fra et besøk i Frankrike hvor han har hatt overlegninger med Eisenhower og Montgomery. Churchill har også konferert med de Gaulle. Det er neppe tvil om at blant de spørsmål som ble drøftet var utstyr og våpen til et tilstrekkelig antall franske divisjoner slik at de kan gjøre alt for å få slutt på krigen.

Østfronten. Russerne har slått tilbake en rekke tyske forsøk på å finne svake punkter i de russiske linjer N for Budapest. Det ene angrep etter det annet mislykkedes; der hvor tyskerne klarte å trenge seg inn i de russiske linjer ble de omringet og tilintetgjort. Tyskerne hadde 3.000 fange i løpet av et døgn. Russerne har besatt veddeløpsbanen i Budapest, som tyskerne brukte som landstigningsplass for transportfly. Lørdag sendte tyskerne ned fallskjermtropper. Etter 5 timers heftige kamper kastet russer dem tilbake. I selve Budapest har det vært framgang, lørdag ble det tatt 300 bygninger til og mange fabrikker.

Flyangrep. Over 1.000 tunge britiske bombefly var natt til lørdag i virksomhet over Tyskland. Hovedmålet var Hannover. Mosquitos angreip igjen Berl Fredag angrep over 1.000 amerikanske bombefly mål i Vest-Tyskland; vesentlig kommunikasjoner mellom Köln og Karlsruhe. Blant til søndag var hovedmål Hanau og Neuss. - Fra daggry fredag til kl. 7 lørdag morgen har det vært tysk luftvirksomhet over Syd-England. Det var endel ofre og noen skade.

Italia. Kanadiske tropper fra 8. arme er gått over Bonifacio-kanalen og erobret S. Alberto. Styrkene har nå nådd havet 14 km N for Ravenna og har avskåret flere tyske avdelinger N for byen.

Hellas. All organisert motstand i Athen og Piræus sluttet fredag. Opprøring i utkantene og forstedene fortsetter. Mobilitet britiske styrker rykke fram 20 km NV og NØ for Athen. De måtte bare tette motstand.

Østen. Amerikanerne fortsetter angrepet mot Luzon. Amerikanske tropper er gått i land på en øy i Karolinene.

Roosevelt uttalte på en pressekonferanse fredag at han skal møte Churchill og Stalin en gang etter 20. januar.

Roosevelts budskap til kongressen. Han begynte med en oppfordring til å sette alle krefter inn i bestrebelsene for å gjøre slutt på krigen. Roosevelt uttrykte sin tilfredshet med utviklingen på frontene og sin glede over at det franske folk har reist seg igjen og sluttet seg til de for-ente nasjoner. Han medga at det polske og det greske spørsmål voldt bekymring, men vi og våre allierte vil respektere alle folks rett til å velge den styreform de ønsker. Under de nåværende forhold med mange av de befridde lands borgere som krigsfanger eller på tvangsarbeid i Tyskland kan man ikke få noe klart uttrykk for folkets ønske. Vi og våre allierte plikter å bruke vår innflytelse på en slik måte at ingen midlertidig myndighet hindrer folket i senere å velge det styre det ønsker. Roosevelt advarte mot tysk propaganda. Ugrunnede og ondsinnede rykter settes i om-løp. Hvert eneste av disse rykter bærer samme stempel: Hitade in Germany.